

Byggnadsminnesförklaring av affärs- och bostadshuset på fastigheten Skol-
lägdan 11, Vilhelmina tätort och kommun, Västerbottens län
(4 bilagor)

BESLUT

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap. 1 § lagen om kulturminnen
(1988:950) ovannämnda byggnad för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 3 kap. 2 §, samma lag, att följande skall gälla
för byggnadens och kringliggande områdes skydd och underhåll:

SKYDDSFÖRESKRIFTER

- Byggnaden får inte rivras eller flyttas.
- Densamma får inte heller till det yttre byggas om eller på annat sätt förändras.
- Skyddsområdet skall hållas i sådant skick att byggnadens utseende och karaktär inte förvanskas. Området får inte ytterligare bebyggas.

UNDERHÅLL

- Underhållsåtgärder skall utföras med kulturhistoriskt riktiga och av Länsstyrelsen godkända material och metoder samt på sådant sätt att den ursprungliga karaktären bibehålls.
- Vård- och underhållsåtgärder skall planeras och utföras i samråd med Länsstyrelsen.

ÖVRIGA BESTÄMMELSER

Med stöd av 3 kap. 14 § lagen om kulturminnen kan Länsstyrelsen ge tillstånd till ändring av byggnadsminnet om det finns särskilda skäl.

Länsstyrelsen erinrar också om de generella bestämmelserna i 3 kap. 10, 12 och 13 §§ i PBL om varsamhet och hänsyn till bl.a. kulturhistoriska och konstnärliga värden vid ombyggnad, ändring och underhåll. Vidare stadgas i 3 kap. 17 § PBL att tomt skall hållas i vårdat skick.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Fastighetsägaren har den 3 juni 1994 väckt fråga om byggnadsminnesförklaring enligt 3 kap. 4 § lagen om kulturminnen (1988:950) av rubricerad byggnad och har den 28 maj 1997 skriftligen godkänt skyddsföreskrifterna.

Riksantikvarieämbetet och Vilhelmina kommun har i yttrande tillstyrkt en byggnadsminnesförklaring. Länsstyrelsen finner det motiverat att genomföra en byggnadsminnesförklaring.

MOTIVERING

Byggnaden uppfördes år 1898 som ett kombinerat affärs- och bostadshus för Lars Backsell, en betydande personlighet i Vilhelminas historia. Huset blev Vilhelminas förnämsta handelsgård och utmärkte sig genom rika dekorationer och ett hängtorn ovanför hörnentrén mot Storgatan. Mot gården finns ett trapphus i två våningar och mot gatan en rikt utsmyckad balkong. Fasaden är klädd med variationsrikt fältindelad fasspontpanel målad i ljus oljefärg. Vindskivorna samt dörr- och fönsteromfattningarna är rikt dekorerade. Byggnaden är en god representant för den expansiva fas de norrländska inlandssamhällena genomgick under 1800-talet och som bland annat manifesterades genom storstilad bebyggelse; idag har stora delar av denna bebyggelse rivits eller förvanskats. Det välbevarade huset på Skollägdan 11 har ett stort symboliskt värde för Vilhelmina såsom den förnämsta handelsgården.

Detta beslut kan överklagas, se bilaga.

Göran Theolin

Bo Sundin

Bilagor:

- Historik och byggnadsbeskrivning, bil. 1
- Situationsplan, bil. 2
- Fotografier, bil. 3
- Hur man överklagar, bil. 4

Kopior till:

- Riksantikvarieämbetet
- Västerbottens museum (efter laga kraft)
- Lantmäteriet FACR
- Byggnadsnämnden i Vilhelmina kommun
- Kultur- och fritidsnämnden i Vilhelmina kommun
- Plan
- KMf

Historik och byggnadsbeskrivning inför byggnadsminnesförklaring av affärs- och bostadshuset på fastigheten Skollägdan 11, Vilhelmina tätort och kommun, Västerbottens län

HISTORIK

Kring sekelskiftet utvecklades Storgatan i Vilhelmina till affärsgata med affärer och hantverksbodar i kyrkstadsdelen. Samtidigt uppstod en "gräddhylla" med boställen och privata villor längs Storgatan, mellan kyrkan och kyrkstaden. Denna bebyggelse representerar en traditionell "Storgatsarkitektur", med individuellt utformade byggnadskroppar, detaljrika paneler och rik utsmyckning i sekelskiftets fria trästil. Beteckningen "Storgatsarkitektur" visar på att denna slags bebyggelse blev ett signum, inte bara för de kring sekelskiftet framväxande lappmarkstättorterna, utan också för kustsamhällena i Västerbotten och för landet i övrigt. Den tidigare agrart präglade bebyggelsen i Vilhelmina fick med detta inslag av tätortsmässig panelarkitektur.

Vid torget byggdes kring sekelskiftet två skogskontor. Intill byggde sig handlande Lars Backsell 1898 det hus som nu är aktuellt för en byggnadsminnesförklaring. Detta hus blev platsens förnämsta handelsgård. I omedelbar närhet låg provinsialläkarens, lappfogdens och kyrkoherdens gårdar.

Lars Backsell var född 1855 i Älvdalen och kom på 1880-talet till Vilhelmina. Han blev en av Vilhelminas samhällsgrundare, bl.a. som kommunalstämмоordförande. Backsell etablerade först lanthandel i en av kyrkstadens stugor och var verksam där fram till 1897, då bygget av det nya och nu aktuella huset påbörjades. I detta hus hade Backsell diversehandel i bottenvåningen och bodde själv på övervåningen 1898-1918. Diverseaffären utvecklades omkring 1915 och Lars Backsell flyttade småningom till ett annat hus i samhället. Lokalerna i bottenvåningen övertogs då av Stockholms Handelsbank och övervåningen hyrdes ut till arbetsfolk vid inlandsbanebygget. I bottenvåningen inreddes vid norra gaveln en första tjänstebostad för bankkamrern.

Lars Backsells son, Reinhold Backsell f. 1896, flyttade år 1920 in i

lägenheten på övervåningen och var verksam som bankkamrer fram till omkring 1946. Han efterträddes vid denna tid av Martin Backman,

BYGGNADSBESKRIVNING

Byggnaden är ett kombinerat affärs- och bostadshus uppfört i liggtimmer till två våningar år 1898. Mot gårdssidan finns ett trapphus i två våningar och mot gatan en rikt utsmyckad balkong. Fasaden är ljus gråmålad med fältindelad fasspontpanel, lagd i olika riktningar. Runt huset löper en dubbel gördelgesims samt tak- och sockelgesimser. Korspostfönster och T-postfönster med dekorativt utformade överstycken och omfattningar, utsirade dekorationer i gavelröstena samt ett hängtorn ovanför hörnentrén till kafélokalen kompletterar panelarkitekturen. Taket har i sin helhet varit klätt med falsad plåt, som ännu finns kvar på hängtornet. Sockeln är utförd i kvaderhuggen sten och är betongpågjuten mot insidan.

Enligt muntlig uppgift från byggherrens sonson uppfördes huset av en byggmästare från Åsele. Originalritning saknas och arkitektens namn är obekant.

Huset är exteriört välbevarat. Mot gården finns en sent tillkommen balkong, huvuddelen av taket är numera täckt med korrugerad plåt och fönstren är bytta 1946. På sikt bör balkongen avlägsnas och den korrugerade takplåten bytas mot falsad plåt. Invändigt är huset ombyggt år 1946 och av äldre snickeridetaljer återstår mycket lite; endast i trappen ned till källaren finns den ursprungliga pärlspontpanelen kvar.

Byggnaden ligger inom en kulturmiljö av riksintresse (AC 44). Den är ej skyddad genom planbestämmelser, men är upptagen i läns museets förslag till kulturmiljöprogram.

Bo Sundin

Kartillustration

Gällande byggnadsminnesförklaring av:
bostadshuset på fastigheten Skollägdan 11
Vilhelmina tätort och kommun
Västerbottens län

Dnr 221-5326-1994

Skala 1:1000

Beteckningar:

Byggnad som
skyddas enligt lagen
om kulturminnen

Gräns för skyddsområde

